

Lezing Duurzaamheid, 10 juni 2007 Wijk bij Duurstede;

Irene van Lippe-Biesterfeld

Ik verwelkom de actuele grote aandacht voor duurzaamheid. Het is voor mij een levend thema, het raakt mij en ieder persoonlijk. Het is alsof er een ware doorbraak heeft plaatsgevonden.

Maar, hebben we het over hetzelfde? Duurzaamheid lijkt een containerbegrip geworden, waar ieder net iets anders mee bedoelt, en het wordt in toenemende mate door iedereen geclaimd. De verschillende belangen en opvattingen leiden nu tot een verdere verkaveling en vertroebeling van het begrip, waarbij het onmogelijk is om de visie achter deze opvattingen en de gespecialiseerde uitwerkingen van duurzaamheid nog te duiden. Mensen begrijpen elkaar niet meer, maar blijven wel naast elkaar doorpraten.

Daarom is het waardevol om duurzaamheid vanuit een visie te verkennen.

Wat wordt er bedoeld? Duurzaam in de zin van lange duur, of iets dat voortduurt? Iets dat van lange duur is, houdt op een moment toch op, iets wat voortduurt niet....

De definitie van Brundtland is heel helder: Duurzaamheid is het groeien en ontwikkelen van ieder mens, even goed als van gemeenschappen, zonder de vrijheid van keuze van andere mensen of groepen te kortwieken. En ik zeg: zonder de ruimte voor alle levensvormen te kortwieken.

Dus mijn visie van duurzaamheid is: een duurzaam welzijn voor alle levende wezens. Dan verbreedt het begrip van duurzame ontwikkeling zich naar een 'duurzame levensstijl'. Omdat het uitgaat van een 'wij'.

Waarbij we ons richten op het interactieve systeem van al het leven op onze planeet aarde. We leven niet in stukjes ecosysteem, maar in één systeem, met eindeloze onderlinge relaties.

In hetzelfde verband is milieu een containerbegrip geworden. We denken dan aan spaarlampen, klimaatverandering, vliegvluchten, groene energie (Al Gore). Dit alles steeds ten behoeve van de menselijke samenleving. Maar het woord milieu betekent: daar waar wij in het midden staan van wat ons omgeeft en waar we afhankelijk van zijn, déél van zijn. Als je milieu zo bekijkt, is dat een integrale denkwijze, en een uitgangspunt dat weer leidt tot een levensstijl waarin voortdurende verwondering en diepe bewondering voor de complexe perfectie en harmonie van onze aarde als systeem een duurzaamheidsdenken voortbrengt; een respect gericht op dat wat voortduurt.

Precies dáár begint mijn visie, als een van de schakels in de aanpak naar een duurzame samenleving.

Want laten we wel zijn: wij zijn deel van de natuur. Maar we leven daar niet vanuit, nee, we leven vanuit een illusie van gescheidenheid. Mens en natuur.

Deze duurzaamheidsdag is wat mij betreft dan ook nodig om ons wakker te schudden en ons te openen voor al het leven om ons heen; de grote symfonie van al het leven.

Wanneer nemen we tijd om van die symfonie te genieten? Buiten te zijn en al dat moois te ondergaan waar we midden in staan en mee samenleven? We zijn bezig met werk en afspraken en in auto's zitten en leven in één grote entertainmentindustrie, die ons afsluit van de natuurlijke wereld. Stilte is er haast niet te vinden. En die is nodig, stilte om te kunnen luisteren naar de ander, naar je innerlijke zelf, je weten, naar dat leven om ons heen, de samenhang waarin we leven en waardoor we kunnen leven op aarde.

We spreken over mens én natuur. We leven vanuit afgescheidenheid en in die afgescheidenheid denken en leven we in segmenten. Maar dat is een misvatting, ontstaan door de scheiding die werd aangebracht door de school van Descartes, die een strikte scheiding maakte tussen lichaam en geest. Hij ging ervan uit dat de mens het enige wezen is dat een onstoffelijke geest in zich herbergt, de rest van leven beschouwde hij als een materiële machine. Daarbij werd de nadruk gelegd op de ratio, en gevoel werd gezien als een onbetrouwbaar middel om de realiteit te toetsen. Daardoor distantieerde de mens zich van de andere natuur.

Gelukkig ontgroeien we langzamerhand die denktrant en weten we dat de dieren/plantenwereld wel degelijk één systeem vormen, en een gevoelsleven hebben, en weten we dat ons hart en ons gevoel even belangrijk zijn als de rede. Daardoor worden we ongetwijfeld helere mensen, binnen een grotere samenhang. Als we zelf heler zijn is het makkelijker te bevatten dat we deel zijn van een heelheid van leven op deze planeet aarde. Alles is met alles verbonden. De kwantumfysica geeft hier meetbare bewijzen van.

Alles heeft een intrinsieke waarde -een eigen reden van bestaan- én tegelijkertijd een waarde voor elkaar; zo werken ecosystemen. Daardoor kunnen we allemaal hier op aarde leven en overleven.

De auteur Paolo Coelho schrijft in zijn boek 'De Zahir', over de Bank van wederdiensten: Hij zegt ermee dat de samenleving is opgebouwd uit wederdiensten. Als ik dat toepas op alle levensvormen, dan zien we dat inderdaad alles in de natuur op elkaar is aangewezen, door de dienst die ze elkaar verlenen om te kunnen leven en overleven op aarde. Dienst vraagt namelijk om wederdienst. Wij mensen hebben ons buiten en boven de realiteit van deze bank van wederdiensten geplaatst. Omdat we leven vanuit de illusie dat we er geen onderdeel van zijn. En door geen wederdienst te verlenen aan de andere levenssoorten hebben we de ketting van wederdiensten verbroken. Daarmee kan de natuur niet meer op ons rekenen.

Een voorbeeld:

De rivier is, zij is op aarde voor zichzelf, voor haar eigen waarde, maar ook als onderdeel van een geheel, want alleen kan ze niet bestaan. Wat zou ze zijn zonder haar oever, de hinde die van haar drinkt, of de planten en bomen die door haar worden bevochtigd?

En zo ook: u en ik zijn op aarde voor eigen doelen, en tevens omdat we deel uitmaken van een geheel. Naar mijn visie leren we onze lessen om innerlijke vrijheid te vinden, én om samen bewuster te worden. Een individuele weg in het collectieve.

Als we ons bewust zijn dat we deel uitmaken van een geheel, en dat als uitgangspunt nemen voor onze beslissingen, zij het op het politieke, economische, onderwijskundige of relationele vlak, dan zullen we in ons denken en doen op dat geheel letten. En dan heb je het over een werkelijke, de mens overstijgende, samenleving.

Als mensen zeggen dat ik van de natuur houd, dan is dat zo, intens en veel, maar daar gaat het niet om. Het gaat erom de scheiding die in ieder van ons zit te helen. Dwz: van binnen één zijn met wie je werkelijk/van nature bent, en weten dat je een uniek onderdeel bent van een geheel. Op je werk ben je meestal anders dan thuis, of op vakantie. Die scheiding, daar heb ik het over. Leren luisteren naar je innerlijke stem, daar tijd voor nemen en die leren vertrouwen. Het vraagt moed en het is een kunst jezelf te zijn waar dan ook. Maar het kan. En we hebben hele en echte mensen nodig. De natuur vraagt erom en nodigt ons daartoe uit. Een bloem heeft geen masker. De koe ook niet. Ze zijn. De natuur kan je helpen jezelf te zijn, want tussen al dat natuurlijke leven kan je zijn die jij van nature bent.

Waarom is het zo belangrijk je onderdeel te weten van het Grote ecosysteem, waar ieder een schakel van is? Omdat jij je dan weer voegt in de bank van wederdiensten.

Ik kan de interrelatie nog op een andere manier uitleggen:

Thich Nhat Hanh, de Vietnamese monnik, u wellicht bekend door zijn werk voor de vrede, heeft ons het mooie woord 'Interbeing' gebracht. In de inleiding van één van zijn boeken schrijft hij:

'Als je een dichter bent, dan zie je duidelijk dat er een wolk drijft in dit vel papier. Zonder wolk is er geen regen; zonder regen kunnen de bomen niet groeien; en zonder bomen kunnen we geen papier maken.

De wolk is nodig voor het bestaan van het papier. Als de wolk er niet is, kan dit vel papier er ook niet zijn...

Als we nog dieper kijken, kunnen we er zonneshijn in zien. Als de zon er niet zou zijn, kan het bos niet groeien...

En zo weten we dat er ook zonneshijn in dit vel papier is. Als we nog langer kijken, kunnen we de houthakker zien die de boom velde en hem naar de fabriek bracht waar hij omgevormd werd tot papier. En we zien de tarwe. We weten dat de houthakker niet kan leven zonder zijn dagelijks brood en daarom is de tarwe die zijn brood werd, eveneens in dit vel papier. En ook zijn vader en zijn moeder zijn in dit vel papier...

Als we nog iets dieper kijken, zien we dat we er zelf ook in zijn. Wanneer we naar een vel papier kijken, wordt het vel een deel van onze waarneming... En we kunnen dus zeggen dat alles hier is, in en met dit vel papier. Er is niets aan te wijzen dat niet hier is, - tijd, ruimte, de aarde, de regen, de mineralen in de bodem, de zon, de wolk, de rivier, de warmte... Dit vel papier bestaat omdat al het andere bestaat.

Misschien moeten we daarom', zo sluit Tich Nhat Hanh af, 'een nieuw werkwoord invoeren: "interbeing", 'inter-zijn' in het Nederlands.

Dat is het nou precies: als we verbonden zijn met al het leven om ons heen, zijn de essenties verbonden. Het Zijn manifesteert zich. We ervaren dat als eenheid. Door respect te hebben voor alle verschillen, kan het leven gedijen.

We zijn deel van de natuur, van de veelstemmige symfonie van het leven.

Onderlinge verbondenheid heeft consequenties: de gedachte, waar onze handelingen uit voort komen, heeft effect op alle leven. En daarmee hebben wij mensen, een verantwoordelijkheid, wij wéten wat we doen. Het is nu wetenschappelijk bewezen dat de olifant zelfkennis heeft, de planten en bomen een gevoelsleven hebben, je met dieren kunt communiceren en zij een geheugen hebben..., maar de menselijke soort kan verder reflecteren, filosoferen, over wat de consequenties zijn van ons denken en handelen. Daarmee hebben wij een unieke verantwoordelijkheid ten opzichte van al het leven op aarde.

Het betekent óók, dat ieder mens meetelt, ieder mens belangrijk is in haar/zijn denken en handelen en we de toekomst van de aarde en al het leven daarop samen bepalen, omdat alles verbonden is. Ieder mens is dus een co-creator van de toekomst van het leven op aarde.

En dát is nou precies wat je doet, of je wilt of niet. Je co-creëert.

Het begint met simpele dingen: hoe begin jij je dag? In stilte of met de tv aan? Maak je tijd om echt te luisteren naar iemand die je nodig heeft, je kind, je partner, jezelf? Stop je om iemand te laten oversteken? De tramconductor die sjacherijng is in de morgen kan je hele dag bepalen. Kleine beslissingen...

Gandhi zei: 'wees de verandering die je zelf wenst.'

Hoe ga je met jezelf om? Persoonlijke groei is onderdeel van verantwoordelijkheid juist omdat je deel uitmaakt ván. Bewust worden van je omgeving en jezelf en de samenhang van het leven, is daarom geen persoonlijke aangelegenheid.

Hoe ga je met je lichaam om: beweeg je genoeg/voeding/stilte?

Welke woorden spreek je; eenmaal gezegd blijven ze hangen.

Ik heb het niet over een perfect mens, dat kan niet want we dragen licht en donker in ons. Ik bedoel zeker ook niet dat je alleen maar met jezelf bezig zou moeten zijn. Ik doel op bewust leven, jezelf leren kennen, accepteren en dan, jezelf begrijpende, kan je jezelf wat makkelijker vergeven voor al die momenten dat je anderen of jezelf kwetste. Daarmee leer je anderen beter accepteren; zie het effect om je heen, en in jezelf.

Het maakt uit of je positief of negatief aan de toekomst van de aarde denkt, je aandacht (je denken) voedt het één óf het ander. Zonder innerlijk bewustzijn van de eenheid, blijven milieu maatregelen lapmiddelen. We zouden nooit in deze milieu- en duurzaamheidsproblemen terecht zijn gekomen als we de eenheid waren blijven ervaren.

De innerlijke houding van ieder mens is belangrijk. Ik zie het zo: ieder mens is als een druppel water in de oceaan van het leven. De helderheid van iedere waterdruppel bepaalt de kwaliteit van de oceaan. Dat te weten is duurzaamheid. Voor die eigen helderheid zijn we ieder zelf verantwoordelijk, ons huiswerk, een leven lang...

'Wij' als uitgangspunt, dan is ieder mens, iedere plant en dier, al het leven, belangrijk in diens intrinsieke zijn.

De bank van wederdiensten. Laten we niet vergeten dat die verder gaat dan we kunnen zien, maar wel kunnen voelen. De hele kosmos, - alle dieren en planten en bloemen en grassen en de elementen, allen samen, in die grote synchroniciteit van al het leven, die liefde die door al wat leeft heen stroomt-, doet mee vanuit hun eigen opdracht op aarde aan de heling die op gang is. Er is een krachtige stroom mensen zich bewust dat het op de oude mechanistische en beperkende manier niet meer kan; en een jonge Engelse vrouw zei me vorige week: in mijn generatie gaat het niet meer om het geld, het gaat om social responsibility. Dat is duurzaamheid.

We zijn ieder verantwoordelijk voor de toekomst van de olifant, de mier, het water, je medemens, je achterkleinkind. Duurzaamheid begint bij jezelf.

Het is een uitdaging om met jouw voelen, jouw diepe intuïtieve weten, zien en luisteren, jouw eigen persoonlijke heling verbonden te weten met het vibrerende leven om ons heen. Op weg naar het bewustzijn van de realiteit van de verbondenheid en éénheid van het leven. Dat is duurzaam leven. En weet: We zijn nooit alleen, dat is slechts een illusie.

Een ZA wijze man zei:

‘ik besta want de natuur bestaat

En omdat zij is, ben ik.’

Moge deze natuurlijke oriëntatie een richting zijn en een houvast geven in uw denken over wat duurzaamheid betekent en uw eigen rol daarin.